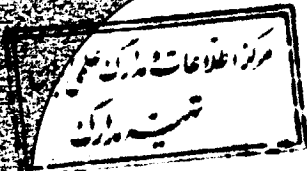

حاشا
البرجمين

دانشگاه فردوسی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی

گروه جغرافیا

پایان نامه تحصیلی دوره کارشناسی ارشد

موضوع:

استراتژی رشد و توسعه روستایی

دهستان زبرخان نیشابور

«با تأکید بر بخش کشاورزی»

استاد راهنما:

دکتر سیدحسن مطیعی لنگرودی

استاد مشاور:

دکتر محمدحسین پاپلی یزدی

نگارش:

مجتبی هدایتیان

سال ۱۳۷۴

چکیده تحقیق

استراتژی رشد و توسعه روستایی دهستان زیرخان نیشابور با تأکید بر بخش کشاورزی

یکی از مباحث اساسی در زمینه توسعه ، میزان بهره‌گیری درست و بهینه از تواناییها و پتانسیلهای محیطی و استعدادهای نیروی انسانی هر جامعه است . عبارت دیگر فراهم بودن شرایط طبیعی و بهره‌گیری از نیروی انسانی هر ناحیه کام اساسی در امر توسعه بحساب می‌آید .

از آنجائیکه در این تحقیق شرایط طبیعی و انسانی حاکم بر دهستان با هم مورد توجه قرار گرفته و با نگرش سیستمی به موضوع پرداخته شده است . لذا پیشنهاد می‌گردد که «راهبرد نهایی» توسعه روستایی در دهستان زیرخان بایستی بر مبنای توجه به نیروی انسانی و بهره‌گیری دقیق‌تر و کاملتر از امکانات طبیعی با محور قرار دادن کاهش نابرابری ، ایجاد اشتغال و تولید بیشتر و با بکارگیری توانهای محیطی حاکم بر دهستان شکل گیرد .

در این روند لازم است به بهره‌وری بهینه از امکانات طبیعی و آموزش و ترویج مردم روستایی به عنوان ارکان عمده راهبردهای توسعه روستایی توجه بیشتری شود . بکارگیری سرمایه و تکنولوژی در توسعه کشاورزی و صنایع روستایی یکی دیگر از استراتژیهای است که باید جهت توسعه دهستان زیرخان مدنظر باشد . لذا جهت افزایش قدرت سوددهی و رونق کشاورزی باید صنایع تکمیلی را در دهستان گسترش داد .

Abstract of the Research

The strategy of Development with the Emphasis on Zebarkhan Rural District. Nisgahour

One of the basic articles in developing rurals, is the rate of the best benefitting of possibilities environmental potentials and human beings abilities. In other hands, the most important step is bringing natural conditions and beneditting from humen's power together.

One the most important matters concerning development in order to solve the problems of rural society and make an attempt to build a perfect society will be advantages of utilizing possibilities of human beings and their environmental potentials perfectly.

Since this research includes conditions under which man and nature develops, it is suggested - as a final approach - that it will be a much better state to consider what mentioned above and decreasing the gap between the rich and the poor, providing jobs, more producing and using environmental potentials which have controls over Zebarkhan.

Concerning this project would we like to be successful, we must pay more attention to the natural possibilities, to educate and promote rustics as basic pillars of approaching to the rural development.

Although - in practice - this region is an agricultural area. development of rural industries specially hand crafts in order to incomes and provide perfect jobs is suggested.

فهرست مطالب

فهرست مطالب

مقدمه	۱
بخش اول:	
کلیات نظری و بحث تئوریک توسعه روستایی در نواحی روستایی دهستان زبرخان	۴
فصل اول: روش تحقیق و چگونگی مطالعه و فرضیه‌های مربوط به توسعه	۵
۱-۱-۱: موضوع تحقیق	۶
۱-۱-۲: تبیین مسأله تحقیق و فرضیه	۷
۱-۱-۳: هدف از تحقیق	۹
۱-۱-۴: روش تحقیق	۱۰
۱-۱-۵: مشکلات تحقیق	۱۱
فصل دوم: بخشی کلی در خصوص توسعه روستایی	۱۳
۱-۲-۱: توسعه و توسعه روستایی	۱۴
۲-۲-۱: تئوریهای مربوط به توسعه روستایی	۱۷
۳-۲-۱: اهداف توسعه روستایی	۲۱
منابع و مآخذ بخش اول	۲۳
بخش دوم:	
سپمای طبیعی و انسانی دهستان زبرخان در رابطه با توسعه روستایی	۲۵
فصل اول: بررسی اوضاع طبیعی دهستان زبرخان در رابطه با توسعه روستایی	۲۶
۱-۱-۲: مشخصات جغرافیایی و موقعیت دهستان زبرخان	۲۷

- ۲-۱-۲: زمین شناسی و ژئومورفولوژی دهستان زبرخان ۳۱
- ۲-۱-۳: موقعیت اقلیمی دهستان زبرخان و رابطه آن با کشاورزی ناحیه ۳۵
- ۳۸ - میزان بارندگی
- ۳۹ - درجه حرارت
- ۳۹ - تبخیر
- ۴۰ - باد
- ۴-۱-۴: نقش منابع آب دهستان و رابطه آن با توسعه کشاورزی ۴۴
- ۴۴ - منابع آبهای سطحی دهستان زبرخان
- ۴۷ - منابع آبهای زیرزمینی دهستان زبرخان
- ۵-۱-۵: خاک و اثر آن بر کشاورزی دهستان ۵۰
- ۶-۱-۶: پوشش گیاهی و نقش آن در رابطه با کشاورزی دهستان ۵۲
- فصل دوم: بررسی اوضاع انسانی دهستان زبرخان در رابطه با توسعه روستایی ۵۵
- ۱-۲-۱: مسائل تاریخی-سیاسی و فرهنگی دهستان زبرخان و ارتباط آن با توسعه ناحیه ۵۶
- ۲-۲-۲: جمعیت دهستان زبرخان و ارتباط آن با توسعه ۶۲
- ۶۲ - تعداد، توزیع و تراکم جمعیت دهستان
- ۸۳ - ترکیب سنی و جنسی جمعیت دهستان زبرخان
- ۹۱ - آموزش و سواد جمعیت دهستان
- ۹۴ - مهاجرت روستایی در سطح دهستان زبرخان و رابطه آن با توسعه روستایی
- ۹۶ - نقش جمعیت دهستان زبرخان در توسعه اقتصادی دهستان
- ۹۸ - منابع و مآخذ بخش دوم

بخش سوم:

- ۱۰۱ اشتغال و فعالیتهای اقتصادی دهستان زبرخان و رابطه آن با توسعه روستایی
- ۱۰۲ مقدمه: بررسی اقتصادی دهستان مورد مطالعه و چگونگی اشتغال در بخشهای مختلف آن
- ۱۰۴ فصل اول: کشاورزی دهستان زبرخان و رابطه آن با توسعه روستایی
- ۱۰۵ ۱-۱: اهمیت کشاورزی در دهستان زبرخان و رابطه آن با توسعه روستایی
- ۱۰۷ ۱-۲: اراضی کشاورزی و وسعت آنها در دهستان زبرخان
- ۱۱۱ ۱-۳: محصولات کشاورزی در دهستان مورد مطالعه
- ۱۱۴ - گندم و جو
- ۱۱۷ - چغندر قند و پنبه
- ۱۱۹ - حبوبات
- ۱۲۰ - نباتات علوفه‌ای
- ۱۲۱ - باغات
- ۱۲۶ ۱-۳-۴: تجزیه و تحلیل اقتصادی درآمد روستائیان و اشتغال‌زایی آن از طریق کشاورزی (زراعت و باغداری)
- ۱۳۰ ۱-۳-۵: درآمد متوسط هر خانوار از راه فعالیتهای زراعت و باغداری در دهستان زبرخان
- ۱۳۱ ۱-۳-۶: بررسی مشکلات زراعت و باغداری دهستان زبرخان
- ۱۳۳ ۱-۳-۷: پرورش دام و طیور
- ۱۳۴ - پرورش دام در دهستان زبرخان
- ۱۳۵ - پرورش گوسفند و بز
- ۱۳۸ - پرورش گاو
- ۱۴۱ - پرورش طیور
- ۱۴۴ - زنبورداری

- ۱۴۶..... ۸-۱-۳: پرورش دام و طیور و چگونگی اشتغال زایی آن در دهستان زبرخان
- ۱۴۷..... ۹-۱-۳: تجزیه و تحلیل اقتصادی درآمد روستائیان از طریق دامداری و پرورش طیور و زنبورداری
- ۱۵۰..... فصل دوم: بخش صنعت در دهستان زبرخان
- ۱۵۱..... ۱-۲-۳: صنعت و رابطه آن با توسعه روستایی دهستان زبرخان
- ۱۵۱..... ۲-۲-۳: صنایع دستی
- ۱۵۳..... - قالی بافی
- ۱۵۶..... - سبد و حصیریافی
- ۱۵۶..... - ریسندگی و بافندگی
- ۱۵۷..... - سایر صنایع دستی
- ۱۵۷..... - تجزیه و تحلیل اقتصادی از صنایع دستی در دهستان زبرخان
- ۱۵۸..... ۳-۲-۳: صنایع ماشینی
- ۱۶۱..... - فعالیتهای صنایع ماشینی در دهستان زبرخان
- ۱۶۸..... فصل سوم: بخش خدمات در دهستان زبرخان
- ۱۶۹..... ۱-۳-۳: خدمات و رابطه آن با توسعه روستایی دهستان زبرخان
- ۱۷۶..... فصل چهارم: خدمات زیر بنایی موجود در دهستان زبرخان و نقش آن در توسعه روستایی
- ۱۷۷..... ۱-۴-۳: خدمات آموزشی
- ۱۸۰..... ۲-۴-۳: آب آشامیدنی
- ۱۸۲..... ۳-۴-۳: شبکه توزیع برق
- ۱۸۴..... ۴-۴-۳: شبکه پست و مخابرات
- ۱۸۴..... ۵-۴-۳: شبکه راهها
- ۱۸۷..... ۶-۴-۳: خدمات بهداشتی و درمانی
- ۱۹۲..... - منابع و مآخذ بخش سوم

بخش چهارم:

چگونگی امکان دسترسی به توسعه از طریق بخشهای اقتصادی و راهبردهای آن در

ناحیه مورد مطالعه

۱۹۵

فصل اول: تحلیل و ارائه راهبرد مربوط به داده‌های طبیعی در رابطه با توسعه

دهستان زبرخان..... ۱۹۶

فصل دوم: تحلیل و ارائه راهبرد مربوط به نیروی انسانی، مدیریت و آموزش در رابطه با توسعه

دهستان زبرخان..... ۲۰۱

فصل سوم: تحلیل و ارائه راهبرد مربوط به سرمایه و چگونگی سرمایه گذاری در رابطه با توسعه

روستایی دهستان زبرخان..... ۲۱۲

فصل چهارم: تحلیل و ارائه راهبرد مربوط به کشاورزی و صنایع روستایی در رابطه با توسعه

روستایی دهستان زبرخان..... ۲۲۳

فصل پنجم: دستیابی به توسعه از طریق سه بخش اقتصادی کشاورزی- صنعت و خدمات و

جمع بندی نهایی و نتیجه گیری از راهبردهای پیشنهادی در مورد توسعه روستایی

دهستان زبرخان..... ۲۳۳

- منابع و مآخذ بخش چهارم..... ۲۴۴

- فهرست منابع..... ۲۴۶

فهرست جدولها

- جدول شماره ۱-۲: خلاصه‌ای از آمارجوی ایستگاه شهرستان نیشابور سالهای ۱۹۸۴-۱۹۶۲ میلادی ۳۷
- جدول شماره ۲-۲: نام و مشخصات رودخانه‌های مهم دهستان زبرخان ۴۵
- جدول شماره ۳-۲: تعداد و مقدار تخلیه منابع آب زیرزمینی در دهستان زبرخان ۱۳۷۳ ۴۸
- جدول شماره ۴-۲: نام روستاهای مسکونی دهستان زبرخان براساس تقسیمات سال ۱۳۷۰ ۶۱
- جدول شماره ۵-۲: تعداد جمعیت دهستان زبرخان به تفکیک روستا در سالهای ۶۵ و ۱۳۷۰ ۶۳
- جدول شماره ۶-۲: مقایسه جمعیت دهستان زبرخان با سایر دهستانهای شهرستان نیشابور در سالهای ۶۵، ۵۵ و ۱۳۷۰ ۶۵
- جدول شماره ۷-۲: مقایسه تعداد نقاط روستایی بخش و دهستان زبرخان نسبت به سایر دهستانهای شهرستان نیشابور ۱۳۷۰ ۷۲
- جدول شماره ۸-۲: مقایسه تراکم جمعیت و تغییرات آن در دهستان زبرخان نسبت به سایر دهستانهای شهرستان نیشابور (۴۵ تا ۷۰) ۷۳
- جدول شماره ۹-۲: نسبت جنسی جمعیت روستاهای دهستان زبرخان ۱۳۷۰ ۸۴
- جدول شماره ۱۰-۲: جمعیت دهستان زبرخان به تفکیک جنس و گروههای سنی ۱۳۷۰ ۸۷
- جدول شماره ۱۱-۲: مقایسه گروههای سنی دهستان با گروههای سنی شهرستان نیشابور و استان خراسان ۱۳۷۰ ۸۹
- جدول شماره ۱۲-۲: مقایسه درصد باسوادان جمعیت دهستان زبرخان با سوادان شهرستان نیشابور - خراسان و ایران طی سالهای ۱۳۳۵، ۱۳۳۵، ۱۳۴۵، ۱۳۵۵، ۱۳۶۵، ۱۳۷۰ ۹۲
- جدول شماره ۱-۳: نشاندهنده درصد جمعیت شاغل دهستان زبرخان برحسب سه بخش عمده اقتصادی در مقایسه با شهرستان و کل کشور (۱۳۳۵، ۱۳۷۰) ۱۰۳

- جدول شماره ۲-۳: نشاندهنده سهم بخشهای عمده اقتصادی در تامین تولید ناخالص داخلی کشور است
۱۰۶.....(۱۳۵۵-۱۳۷۰)
- جدول شماره ۳-۳: نشاندهنده توزیع اراضی کشاورزی دهستان زبرخان به تفکیک روستا می باشد
۱۱۰.....۱۳۷۰
- جدول شماره ۴-۳: نشاندهنده مساحت زیر کشت، مهمترین محصولات کشت شده در دهستان زبرخان به
تفکیک روستا می باشد ۱۳۷۰..... ۱۱۳
- جدول شماره ۵-۳: نشاندهنده سطح زیر کشت و میزان تولید گندم و جو دهستان زبرخان می باشد
۱۱۶.....۱۳۷۰
- جدول شماره ۶-۳: نشاندهنده سطح زیر کشت و میزان تولید پنبه و چغندر قند در دهستان زبرخان
می باشد ۱۳۷۰..... ۱۱۹
- جدول شماره ۷-۳: نشاندهنده سطح زیر کشت و میزان تولید حیوانات در دهستان زبرخان می باشد
۱۱۹.....۱۳۷۰
- جدول شماره ۸-۳: نشاندهنده سطح زیر کشت و میزان تولید نباتات علوفه‌ای در دهستان زبرخان
می باشد ۱۳۷۰..... ۱۲۰
- جدول شماره ۹-۳: نشاندهنده سطح زیر کشت و میزان تولید محصولات باغی در دهستان زبرخان
می باشد ۱۳۷۰..... ۱۲۴
- جدول شماره ۱۰-۳: نشاندهنده هزینه و درآمد محصولات زراعی و باغی در دهستان زبرخان می باشد
۱۲۷.....۱۳۷۰
- جدول شماره ۱۱-۳: نشاندهنده هزینه و درآمد ناشی از فعالیت کشاورزی در دهستان زبرخان می باشد
۱۲۹.....۱۳۷۰
- جدول شماره ۱۲-۳: نشاندهنده تعداد دامهای موجود در دهستان زبرخان می باشد ۱۳۷۰..... ۱۳۶
- جدول شماره ۱۳-۳: نشاندهنده تعداد طیور در دهستان زبرخان به تفکیک روستا می باشد

- ۱۳۷۰..... ۱۴۲
- جدول شماره ۳-۱۴: نشاندهنده تعداد مرغدریهای صنعتی در دهستان زبرخان می باشد ۱۳۷۰..... ۱۴۴
- جدول شماره ۳-۱۵: نشاندهنده برآورد تعداد روز کار ایجاد شده از طریق پرورش و نگهداری دام و طیور می باشد ۱۳۷۰..... ۱۴۶
- جدول شماره ۳-۱۶: نشاندهنده هزینه و درآمد انواع دام در دهستان زبرخان می باشد ۱۳۷۰..... ۱۴۸
- جدول شماره ۳-۱۷: نشاندهنده تعداد دار قالی موجود در دهستان زبرخان می باشد ۱۳۷۰..... ۱۵۵
- جدول شماره ۳-۱۸: نشاندهنده آمار کارخانجات و کارگاههای موجود در دهستان زبرخان می باشد
- ۱۳۷۳..... ۱۶۳
- جدول شماره ۳-۱۹: نشاندهنده تعداد شاغلین در بخش خدمات به تفکیک نوع فعالیت در دهستان زبرخان می باشد ۱۳۷۰..... ۱۷۱
- جدول شماره ۳-۲۰: نشاندهنده درصد شاغلان در بخشهای مختلف اقتصادی دهستان زبرخان می باشد
- ۱۳۷۰..... ۱۷۴
- جدول شماره ۳-۲۱: نشاندهنده تعداد دانش آموزان و کادر آموزشی دهستان زبرخان در مقاطع مختلف تحصیلی می باشد (۱۳۷۱-۱۳۷۲)..... ۱۷۹
- جدول شماره ۳-۲۲: نشاندهنده تعداد مشترکین مصرف برق در دهستان زبرخان می باشد ۱۳۷۰..... ۱۸۳
- جدول شماره ۳-۲۳: نشاندهنده طول راههای ارتباطی و مواصلاتی در دهستان زبرخان می باشد ۱۳۷۳..... ۱۸۶
- جدول شماره ۳-۲۴: نشاندهنده توزیع فضایی امکانات بهداشتی و درمانی در دهستان زبرخان می باشد
- ۱۳۷۳..... ۱۸۹
- جدول شماره ۳-۲۵: نشاندهنده خدمات و تسهیلات موجود در روستاهای دهستان زبرخان می باشد
- ۱۳۷۰..... ۱۹۱

فهرست نمودارها:

- نمودار شماره ۱-۲: نشان دهنده پارامترهای اقلیمی دهستان زبرخان با توجه به آمار ایستگاه هواشناسی بار از توابع شهرستان نیشابور..... ۴۲
- نمودار شماره ۲-۲: مقایسه بین تعداد و مقدار تخلیه منابع آب زیرزمینی دهستان زبرخان را در سال ۱۳۷۳ نشان می‌دهد..... ۴۹
- نمودار شماره ۳-۲: نشان‌دهنده روستاهای دهستان زبرخان و جمعیت آنها می‌باشد (سال ۱۳۶۵)..... ۶۶
- نمودار شماره ۴-۲: نشان‌دهنده روستاهای دهستان زبرخان و جمعیت آنها می‌باشد (سال ۱۳۷۰)..... ۶۷
- نمودار شماره ۵-۲: نشان‌دهنده مقایسه بین جمعیت دهستان زبرخان با سایر دهستانهای شهرستان نیشابور می‌باشد ۱۳۵۵..... ۶۸
- نمودار شماره ۶-۲: نشان‌دهنده مقایسه بین جمعیت دهستان زبرخان با سایر دهستانهای شهرستان نیشابور می‌باشد در سال ۱۳۶۵..... ۶۹
- نمودار شماره ۷-۲: نشان‌دهنده مقایسه بین جمعیت دهستان زبرخان با سایر دهستانهای شهرستان نیشابور می‌باشد ۱۳۷۰..... ۷۰
- نمودار شماره ۸-۲: نشان‌دهنده مقایسه بین جمعیت و خانوار دهستان زبرخان با سایر دهستانهای شهرستان نیشابور می‌باشد ۱۳۷۰..... ۷۴
- نمودار شماره ۹-۲: نشان‌دهنده مقایسه تراکم جمعیت دهستان زبرخان با سایر دهستانهای شهرستان نیشابور می‌باشد ۱۳۴۵..... ۷۵
- نمودار شماره ۱۰-۲: نشان‌دهنده مقایسه تراکم جمعیت دهستان زبرخان با سایر دهستانهای شهرستان نیشابور می‌باشد ۱۳۵۵..... ۷۶
- نمودار شماره ۱۱-۲: نشان‌دهنده مقایسه تراکم جمعیت دهستان زبرخان با سایر دهستانهای شهرستان

- نیشابور می باشد ۱۳۶۵ ۷۷
- نمودار شماره ۲-۱۲: نشاندهنده مقایسه تراکم جمعیت دهستان زبرخان با سایر دهستانهای شهرستان نیشابور می باشد ۱۳۷۰ ۷۸
- نمودار شماره ۲-۱۳: نشاندهنده نسبت جنسی جمعیت دهستان زبرخان می باشد ۱۳۷۰ ۸۵
- نمودار شماره ۲-۱۴: نشاندهنده مقایسه گروههای سنی دهستان زبرخان با شهرستان نیشابور و استان خراسان می باشد ۱۳۷۰ ۹۰
- نمودار شماره ۲-۱۵: نشاندهنده مقایسه بین درصد باسواد جمعیت دهستان زبرخان با شهرستان نیشابور - خراسان و ایران طی سالهای ۴۵ تا ۷۰ می باشد ۹۳
- نمودار شماره ۳-۱: نشاندهنده مقایسه بین سطح زیر کشت محصولات باغی دهستان زبرخان می باشد ۱۳۷۰ ۱۲۵
- نمودار شماره ۳-۲: نشاندهنده سطح زیر کشت هر یک از محصولات کشاورزی دهستان زبرخان می باشد ۱۳۷۰ ۱۲۸
- نمودار شماره ۳-۳: نشاندهنده درصد شاغلان بخشهای مختلف اقتصادی در دهستان زبرخان می باشد ۱۳۷۰ ۱۷۵
- نمودار شماره ۴-۱: نشاندهنده هر یک از بخشهای اقتصادی در اشتغال زایی جمعیت دهستان زبرخان می باشد ۱۳۷۰ ۲۳۷
- نمودار شماره ۴-۲: نشاندهنده مقایسه درآمد خالص بدست آمده از راه محصولات زراعی و باغی دهستان زبرخان می باشد ۱۳۷۰ ۲۳۸